

LEUTHERLECTUUR
NIET REGELMATIG VERSCHIJNEND
NIEUWS- EN KOMMUNIKATIEBLAD
VOOR LEUTH EN ERLECOM

jaargang zes
nummer vijf

leutherlectuur
zesde jaargang
nummer vijf
augustus 1978

leutherlectuur - niet regelmatig
verschijnend nieuws- en communicatie-
blad voor leuth en erlecom

© leutherlectuur
niets uit deze uitgave mag worden ver-
menigvuldigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, mi-
crofilm of op welke andere wijze dan
ook zonder voorafgaande en schrifte-
lijke toestemming

Ten geleide

Of het een goede gewoonte is, om ieder nummer een Ten Geleide mee te geven, is moeilijk uit te maken, maar het lijkt in ieder geval wat huiselijker: even een gesprek van mens tot mens, alvorens een nieuw nummer van de Leutherlectuur bij de Leuthse en Erlecomse huizen te laten bezorgen.

Wat biedt dit nieuwe nummer? Allereerst, weer als hoofd-stuk, het tweede gedeelte van de brief van onze Bisschop van een jaar geleden. Dat deze echt in uw aandacht wordt aanbevolen, is meer dan een frase. Aandachtige lezing zal u rijker maken.

Kort meldt zich het Schoolbestuur bij u, met een uitnodiging-op-termijn en een waarschuwing-voor-direct: beide voor iedereen bestemd.

DES heeft twee belangrijke mededelingen, de eerste over het concours in september, de tweede over de avond in november: er staat ons dus nog wat te wachten.

Op de vraag, of 'Rond de toren' nog een vervolg wou geven van het grafiekje van de opbrengst van de zondagskollekten sinds het vorige nummer, is als antwoord gekomen: neen, want alle zondagen lagen onder de bewuste streep, dit blad wordt ook buiten de parochiegemeenschap gelezen en de vuile was moet je binnenshuis houden.

Ten slotte wordt er tweemaal in het verleden gegrepen: een keer een handvol over Erlecom, de tweede keer een greepje naar aanleiding van het op de middenpagina's afgedrukte kaartje.

Dat Pietje op de achterkant staat, hoeft niet meer gezegd te worden.

Daarmee zijn dan van de Leutherlectuur de bladzijden 601 tot en met 624 gevuld. Het volgend nummer zou kunnen verschijnen zo tegen eind oktober. Kopie dient dan uiterlijk 14 oktober te zijn ingeleverd.

Omdat dit na de kermis is, gaarne nu reeds een prettige kermis toegewenst.

EEN GREEP UIT HET VERLEDEN

Erlecom aan de Waal

Het is al weer meer dan vier jaar geleden, dat in de Leutherlectuur (mei 1974) een artikeltje heeft gestaan over de 'Kerkelijke lijdensweg van Erlecom'. De kern daarvan was, dat de Waal vroeger ten Zuiden van Erlecom stroomde, maar ooit zo van loop veranderde, dat ze - zoals nu nog - ten Noorden van Erlecom stroomt.

Maar deze verandering in de loop van de rivier betekende nog geen verandering van parochie-grenzen en zo bleef Erlecom kerkelijk ressorteren onder de parochie Hulhuizen aan de overkant. De Leutherlectuur schreef toen: 'Deze toestand heeft eeuwen geduurd: onze Moeder de H.Kerk loopt nooit zo hard. Tegen het einde van de 18e eeuw echter schijnt de geest vaardig te zijn geworden over de kerkelijke leiders'. En dan wordt een brief van 1802 weergegeven, waaruit bleek, dat in die verouderde situatie wijziging zou komen.

Zoals wel meer gebeurde en nog gebeurt, krijgt de kerk bepaalde verwijten te horen, die evenzeer voor de staat gelden, maar hieraan niet verweten worden. Want, wat blijkt: burgerlijk heeft Erlecom ook na 1802 nog tot Gendt behoord. Vadertje Staat blijkt ook geen hardloper te zijn. Pas in 1810 is Erlecom met Ooij en Persingen verbonden en in 1817 toegevoegd aan het Schoutambt Ubbergen. De burgerlijke lijdensweg van Erlecom is dus nog langer dan de kerkelijke, al moet eerlijkheidshalve worden gezegd, dat vanaf 1817 in de burgerlijke verhouding geen wijziging meer is gekomen, terwijl er kerkelijk met Erlecom nog gerommeld is tot 1871.

Waarom nu na vier jaar Erlecom weer in de Leutherlectuur ter sparke wordt gebracht? Wel, omdat steeds meer blijkt, dat Erlecom zeer wel de moeite waard is om meer van te weten.

In april 1977 is in de Leutherlectuur die indrukwekkende lijst afgedrukt van de 17 huizen die in Erlecom in 50 jaar tijd waren weggespoeld door de Waal. Dat had me eigenlijk al aan het denken gezet, want 17 huizen in die tijd is niet niks. Misschien dat er in die tijd zo rond 1750 in Leuth in totaal geen 17 huizen hebben gestaan. Het idee van het kleine Erlecom is dus minstens voor dat verleden niet helemaal juist.

Op deze lijst wil ik nog even ingaan. Toentertijd is al apart gewezen op het huis van de 'Eerfhommeestrij' (straks komen we daar nog op terug), het huis van die onbekende 'ijuffer pijn', het huis van 'den apteeker', het huis van 'den doemijnij tot gent' (waarvan toen gesteld werd dat het iets met de 'domeinen' te maken had, maar waarvan ik nu denk - zeker als ik het hard-op lees - dat het ook wel van de dominee in Gendt geweest kan zijn). Toen is mij verder ook niet opgevallen de vermelding van 'het hujs van den ijoedt', maar later werd dit huis wel opvallend, nl. het huis van de Jood, wat toen blijkbaar voor iedereen duidelijk was!

Dat Erlecom in het verleden niet zo klein is geweest, bleek bij voorbeeld ook uit de Doop-, Rouw- en Trouwregisters van de parochie Kekerdom, die ik sindsdien heb kunnen raadplegen voor de tijd van 1700 tot 1800. Want die bevatten een grote verrassing! Onze eigen Leuthse DRT-registers vandie eeuw gaven regelmatig aan, dat het mensen uit Erlecom betrof. Geen ogenblik is de gedachte opgekomen, dat er ook elders mensen uit Erlecom vermeld zouden kunnen zijn. En dat bleek toch wel degelijk het geval te zijn. De DRT-registers van Kekerdom vermeldde veel meer mensen uit Erlecom dan de Leuthse registers, en wel zo veel meer, dat de indruk is ontstaan dat in de eerste helft van de 18e eeuw Erlecom even groot is als Leuth en maar weinig kleiner dan Kekerdom. Onderstaand overzicht van de dopen uit deze drie dorpen in deze periode kan hiervan een illustratie geven::

	Kekerdom	Leuth	Erlecom
Eerste 25 jaar	165	150	135
Tweede 25 jaar	196	128	125
1e helft 18e eeuw	361	278	260

Op deze DRT-registers van Kekerdom zal zeker nog eens een beroep worden gedaan voor onze Leutherlectuur, zowel om wat ze over Kekerdom vertellen, als voor wat ze in verband met Leuthse families bevatten.

Erlecom is echter niet alleen relatief groot geweest, maar Erlecom is ook al heel oud. Voor het eerst wordt Erlecom in schriftelijke bronnen vermeld omstreeks het jaar 800. Ter vergelijking: Leuth voor het eerst in 892, evenals Kekerdom.

De tekst van deze eerste vermelding wordt enkele bladzijden verder weergegeven zoals die staat opgetekend in het grote

Charterboek ... van Mr. Pieter Bondam uit 1783. Zoals u hiernaast kunt zien, geeft Bondam deze tekst als opschrift mee: 'Wissel van Landgoederen, in de Betuwe, te Gendt, en Adelrichheim gelegen. Omtrend den jaare 800.' Daarboven staat nog 11.) waaruit wel blijkt dat het een van de oudste oorkonden is uit de geschiedenis van Gelderland!

Letterlijk vertaald staat er in deze latijnse tekst:

'In het jaar 32 van bovengenoemde koning (Karel /bij ons bekend als Karel de Grote/) heeft dezelfde Richbodo, bisschop en abt, geruild met Ruthardo, een edel man, een hof in de gouw Betuwe, in de mark Gendt, naast de kerk die daar is, en heeft hem /daarvoor/ gegeven een hof in Erlecom. Gedaan te Lauresham /=Lorsch/.

Het valt eigenlijk onmiddellijk op, dat Bondam in zijn opschrift Batawa vertaalt met Betuwe, Gannita met Gendt, maar ons Adelrichheim onvertaald laat. En uit voetnoot b) blijkt de reden: hij weet dat Adelrichheim (wonderlijk genoeg) niet te liggen, en zegt dan, dat een oudere schrijver onder Adelrichheim het dorp Erichem verstaat. Bondam zegt niet, dat hij het hiermee eens is, maar geeft ook geen andere verklaring.

Dat Adelrichheim Erlecom is, staat vast. Gorissen geeft de volgende lijst: Adelrichheim, Adelrikheim, Edelrikheim, Elrikheim, Elrikhem, Erlikum, Erlecom als hoofdwoorden op de lange weg.

De combinatie Gendt-Erlecom is in 800 al een feit - en zal 1000 jaar een twee-eenheid blijven, waarvan talloze bewijzen bestaan: 'in den kerspel van Gent, in den Elrickom' is even bekend als 'de heerlijkheit Gent en Erlecom'. Een verzilverd koperen beker in het Prov. Museum in Assen uit 1628 is, blijkens het opschrift, een geschenk van 'den Welgeboren Heere Henry Baron ende vrij Banner Heere der Stadt Schependom ende Herlyckheden Gent ende Erlicum', dezelfde 'Welgeborene Heer Henrick Baron Heer tot Gent en Erlecom' die een van de twee schenkers is van de in 1638 gegoten kerkklok van Gendt.

Als je op een kaart uit 1682 (Rijksarchief Arnhem, AV 367) ziet staan: 'Den 13 Martij Ao 1682, Hebbe ick in Tegenwoordigheid van de Heer: Wachtendorp, Burgemeist: van de Erlickum ...', dan

Wissel van Landgoederen, in de Betuwe, te Gendt, en Adelrichheim gelegen.

Omtrend den jaare 800.

Anno XXXII. praefati regis [Caroli] idem (a) Richbodo episcopus & abbas concambivit cum Ruthardo illustri viro mansum unum in pago BATAWA, in Gannitae marca, juxta ecclesiam, quae ibidem est, & dedit ei mansum unum in Adelrichheim (b). Actum Lauresham.

*Codex Laurishamensis Diplomaticus
Tom. I. p. 162.*

(a) idem.] Deze wissel, of Concambium, volgt onmiddelyk in 't *Cod. Laurish. Dipl.* op den Brief, hier vooren Num. 6. bl. 7. geplaatst. Ik heb gemeend, dit stuk, wegens deszelfs oudheid, en de daar in opgenoemde plaatsen, hier ook te moeten invoegen.

(b) Adelrichheim.] De Schryver van 't *Chron. Gottwicensis Lib. IV. p. 556.* verhaalt, hier door, *Arichem*, ook wel *Erichem* genaamd, en in het tegenswoordige Graaffschap *Buren*, niet ver van de Stad *Buren*, aan de *Linge* gelegen.

denk je eerst aan een grapje, maar dan lees je elders, dat de lieden die overal 'buurmeester' worden genoemd, in Gendt en Erlecom 'burgemeester' heten, omdat Gendt stadsrechten had.

In Erlecom heeft ook een burcht gestaan: De Kleverburch, waarvan nog een afbeelding uit 1639 bewaard is; - op enige afstand van deze burcht hebben de 'bedrijfsgebouwen' daarvan gelegen, 'de Erfhofmeesterij'; - beide worden op meerdere kaarten aangeduid maar zijn omstreeks 1783 door de rivier weggespoeld. Jan Vijghs' huis kennen we al!

Uit 1808 deteert 'De Statistieke Beschrijving van het Ambt Overbetuwe'. Daarin lezen we dat in Erlecom 'het getal der bouw- en teellanden 99 morgen ... dat der weilanden 352 morgen ... het aantal paarden 19, hoornvee 139' is. Het vermeldt: 'Volgens de ingekomen opgaven zijn er binnen dezen Ambte de navolgende scholen als ... een in den Erlecom', en verder: 'dat noch de Hervormden, noch de Rooms-Catholiquen' een kerk hebben in de Erle-

com. Ten slotte wordt 'het getal der zielen van ieder Godsdienstig genootschap voor Erlecom gesteld op

Roomschen 114

Gereformeerden -

Luth. -

Joden -'.

Het zijn zo maar enkele bijzonderheden over Erlecom, die je her en der bent tegengekomen, genoeg echter om de belangstelling levend te houden of op te wekken.

Er moet veel meer over Erlecom te vinden zijn, ofwel in het Rijksarchief in Arnhem, ofwel in het Archief van het Polderdistrict, of wie weet waar. Tot nu toe is er aan Erlecom nauwelijks aandacht besteed. Maar Erlecom, het kleine en oude Erlecom, verdient die belangstelling heel zeker, Erlecom aan de Waal, want die rivier heeft op de geschiedenis van Erlecom wel een zeer grote invloed gehad.

En Erlecom is me dierbaar, niet alleen omdat het voor W.J. een oud dorp vol met nog onopgeloste raadsels is, maar meer nog omdat het voor de pastoor van de H. Remigius-parochie een onmisbaar deel van deze parochie is.

Als er weer nieuws is over Erlecom, zult u het zeker te weten komen via uw en onze Leuth - e r l e c - tuur.

W.J.

Van het schoolbestuur

Deze regels worden getypt op maandag 14 augustus om 0.15 uur. Maandag 14 augustus 1978: een gedenkwaardige dag voor Leuth! De nieuwe school wordt in gebruik genomen door alle kinderen van de schoolgaande leeftijd.

Krijgen wij die nieuwe school nog te zien, is de laatste weken een veel gehoorde vraag bij inwoners van alle leeftijden.

Natuurlijk! Het is onze school, van onze gemeenschap. Maar het is rondom de nieuwe school nog zo'n 'rotzooi' en ook binnen is nog niet alles klaar tot in de puntjes, dat er besloten is om pas tot de feestelijke opening over te gaan als de oude school is afgebroken, de speelplaats is aangelegd en alles in orde is.

Dan zal er ook zeker voor de gehele gemeenschap gelegenheid worden geboden om met eigen ogen te zien hoe rijk we zijn geworden met deze nieuwe school. Nog even geduld a.u.b.

Dan zal er ook zeker gelegenheid zijn om dank te brengen aan allen die op welke wijze en in welke mate dan ook aan de bouw van de nieuwe school hebben bijgedragen, dank te brengen. Voor vandaag alleen maar dit: dank!

Er resten nog enkele moeilijke maanden, dan is alle leed geleden. Moeilijk omdat de afbraak van de oude school misschien hier en daar pijn doet en een heel karwei is, bovendien een gevaarlijk karwei. Daarom een dringend verzoek aan de ouders: houdt uw kinderen bij die afbraak weg! De bouw is zonder ongelukken verlopen, de afbraak mag geen ongelukken brengen.

Wij hopen u in de nieuwe school te mogen begroeten als alles klaar is. Tot dan!

Het schoolbestuur

Het 'DES-muziek-concours' in september

Deze week is bekend geworden, dat er maar liefst 20 muziekgezelschappen op zaterdag 16 september a.s. naar Leuth zullen komen, om deel te nemen aan het concours dat 'Door Eendracht Sterk' dan, bij gelegenheid van haar 80-jarig bestaan, organiseert. Naast de vele drumbands zullen er ook verschillende majorettenkorpsen, showkorpsen en twee muziekgezelschappen deelnemen, zodat er voldoende variatie zal zijn in het programma. De deelnemende verenigingen komen van heinde en verre; Leersum, Franeker, Veessen, Schoonhoven, Hoenderloo, Terwolde, Doetinchem, Amerongen, Groningen, maar ook de drumband van K.N.A. uit Beek en de fanfare Ooyse Toekomst doen mee. Elk gezelschap zal dan enkele nummers ten gehore brengen, die door een deskundige jury op verschillende onderdelen gewaardeerd zullen worden. Ook de divisies, waarin de groepen uitkomen, zijn gevarieerd, zodat er ook wat het niveau betreft, duidelijke verschillen zullen zijn waar te nemen.

De wedstrijden zullen hoogstwaarschijnlijk om 13.00 uur aanvangen, maar daaraan voorafgaande zullen alle verenigingen een muzikale rondwandeling door Leuth maken. Het concours vindt plaats op het sportcomplex aan de Pastoor van Tielstraat.

16 September wordt dus een dag, waarop de liefhebber van muziek en show zeker aan zijn trekken zal kunnen komen.

EEN GREEP UIT HET VERLEDEN

α
Bij het kaartje,
en nogmaals:
Jan Vygh

Midden in deze Leutherlectuur is weer een oud landkaartje gereproduceerd. Het is een blad uit de 'Atlas portatif ...' die Daniël de la Feuille in 1702 liet verschijnen: Atlas portatif, dwz. een zak-atlasje.

De la Feuille gebruikte voor zijn atlas reeds lang bestaande koperplaten, die hij een beetje geretoucheerd had, bijgewerkt door de lijntjes weer wat scherper te trekken en een enkel overduidelijk foutje te verbeteren. Zo zet hij ook de puntjes op de 'i' wat in zijn geval wil zeggen de accenten op de 'e'. Heette de kaart aanvankelijk 'Le Comte de Zutphen', nu staat er als titel 'Le Comté de Zutphen'. Bovendien heeft hij zijn eigen naam als uitgever van de kaart onder de kaart-titel - in een duidelijk andersoortige letter - laten bijgraven: 'La Feuille excud.'.

Het kaartje is dus ouder. Het schijnt omstreeks 1635 gegraveerd te zijn door de bekende kaartengraveur Balthasar Florisz. van Berckenrode voor de uitgever Jacob Aertsz. Colom te Amsterdam.

Deze Colom liet nl. in 1635, met een leuke toespeling op zijn naam, verschijnen: 'De Vyerige Colom, verlichtende en verthoonende de 17 Nederlandtsche Provincien ...', een boekje met 47 kaarten.

In 1636 verschijnt hiervan een vertaling in het frans: 'La flamboyante Colonne des Pays-bas autrement dict les 17 Provinces ...'.

In 1660 - het boekje is dus wel erg in trek geweest - weer een nieuwe druk, nu met 3 kaarten uitgebreid, onder de titel: 'De Vyerighe Colom klaer vertoonende in 50 ondersch. curieuse caarten de 17 Nederlantsche Provincien ...'.

In 1696 is het atlasje met kaarten bij een andere uitgever terecht gekomen, want dan laat Pieter van der Slaart deze 50 kaartjes opnieuw verschijnen, nu onder een latijnse titel: 'Theatrum Belgii foederati, L tabulis geograph.'.

Op de een of andere manier zijn deze kaartjes een jaar of zes later weer in andere handen, want Daniël de la Feuille

is nu de uitgever, zoals boven reeds is gezegd.

Zijn zakatlas bevat meer dan 50 kaartjes, reden waarom er op het kaartje dat is afgedrukt, rechts bovenaan het nummer 178 staat, dwz. van het zakatlasje, en links naast de titel het nummer 14, dat van het 50-kaartige boekje.

Later, in 1732 wordt deze atlas nogmaals uitgegeven, nu door de Erven J. Ratelband en Compagnie te Amsterdam, onder de titel: 'Geographisch Toneel ...'.

En zo zijn dan deze kaartjes, nauwelijks iets veranderd, bijna een eeuw meegegaan. Nu ja, vroeger veranderde er ook niet zo veel.

Het afgedrukte kaartje is van het Graafschap Zutphen, het buurland van zowel het Hertogdom Gelre als het Hertogdom Kleef.

Op het eerste gezicht lijkt het kaartje nogal vreemd, maar dat komt, omdat niet - zoals wij gewend zijn - het Noorden boven ligt. Als de kaart een kwart slag naar links wordt gedraaid, ligt het Noorden wel ongeveer boven en wordt alles duidelijker.

De linker-boven-hoek van de kaart geeft nog net een gedeelte van onze streek. Met enige goede wil zijn Wylre, Cranenburg, Niel, Loedt, Spaerdorp en Kekerdom te vinden. En boven Kekerdom staat waarempel weer Jan Vyghshuys aangegeven!

Die Jan Vygh toch. De familie Vygh is in de stad Nijmegen geen onbekende en er zijn in ieder geval twee bekende Jan Vygh(en) geweest. De eerste was in 1461 - zoals Arkstee meedeelt - de 'Parochiale Rector van de Kerk van St. Stephanus, eersten Martelaar, in de stad Nymegen'. De tweede Jan Vygh is minstens tussen 1748 en 1753 een vooraanstaand man in de Overbetuwe. In 1753 wordt hij in de 'Inventaris van het Archief van het Polderdistrict Circul van de Ooy', deel I (1364 - 1838) genoemd 'Johan Vygh tot de Snor en Appelenburg'.

Maar de eerste uit 1461 leeft te vroeg en de tweede uit 1750 te laat, om de man van ons huis te zijn. We blijven attent: een streekgenoot mag niet onbekend blijven, ook al is hij al lang dood.

W.J.

OP UITNODIGING VAN DE HEER

Tweede gedeelte van de Boodschap van Bisschop Bluysen.

Tekenen van Gods uitnodiging

Aanbod van God

Aan de Kerk, aan ons, heeft God de bediening van Zijn heilstekenen, zijn Sacramenten toevertrouwd. Sakramenten blijven moeilijk te omschrijven. Het zijn op de eerste plaats tekenen van Gods aanbod. De Kerk biedt via de sakramentele vieringen Gods liefdevolle zorg voor de mensen aan, een zorg die Hij wil waar maken in vrijmaking, verlossing, heil.

Niet de mens zet de eerste stap, maar de Heer. Daarom mag de Kerk, optredend in naam en op gezag van haar Heer, zonder schroom de eerste stap zetten door mensen uit te nodigen Zijn weg te gaan.

Op basis van een nieuw Verbond roept Jezus mensen om Hem te volgen. Op basis van dat nieuwe Verbond draagt Jezus Zijn leerlingen op erop uit te trekken en Zijn Evangelie overal te verkondigen.

Omdat de roeping om Jezus te volgen (op grond van het nieuwe Verbond tussen God en de mensen) uitgaat van God en via de Kerk wordt verder gedragen, daarom zal de Kerk steeds opnieuw het initiatief moeten nemen in Gods naam, opdat Zijn heilsaanbod zichtbaar worden kan. Zij zal initiatieven moeten ondernemen om de heilsmiddelen, haar toevertrouwd door de uitnodigende Heer, aan te reiken aan de mensen van haar tijd.

In dit heilsgesbeuren komt de mens pas in tweede instantie aan het woord: hij geeft antwoord op de uitnodiging van God, op het aanbod dat de Heer hem via Zijn Kerk doet. Dat antwoord kan allerlei vormen aannemen. Hij beaamt wat God met hem wil, of hij werpt dit van zich af. Hij verstaat Gods bedoeling, of hij verstaat haar niet. Hij gaat erop in, of hij weigert. In ieder geval zal zijn antwoord authentieker en persoonlijker zijn, naarmate het meer in vrijheid gegeven wordt.

Getuigen van uitnodigende God

God heeft altijd het eerste woord. Een mens kan slechts antwoord geven, reageren, al dan niet ingaan op wat voorafging: de uitnodiging van God.

Zijn antwoord kan alleen dan een volwaardig en menswaardig antwoord zijn, als de uitnodiging op hem afkomt als vrij aanbod van Gods liefde.

Het gaat hier om wezenlijke zaken van het

christelijk geloven. Voor een goed omgaan met de sakramenten is het van belang, dat onze kijk op de eigen aard van deze heilsmiddelen zuiver is. Daartoe behoort allereerst de gelovige overtuiging, dat de sakramentele viering geen louter menselijk handelen is. Gods heilswil ten aanzien van deze persoonlijke mens en ten aanzien van de gehele geloofsgemeenschap gaat altijd vooraf aan en ondersteunt hetgeen mensen op dat moment menen in geloof te moeten doen. Juist daarom zullen wij als kerk steeds opnieuw moeten trachten zichtbaar te maken, dat wij getuigen zijn van de roepende en uitnodigende God.

Op velerelei wijze kan de Kerk gestalte geven aan deze uitnodiging. Zij zal dit meer in het algemeen doen door haar verkondiging en door het uitdelen van de genadegaven van haar Heer. Daarnaast echter zal zij in een persoonlijke benadering mensen oproepen tot een intenser beleven van hun christen-zijn.

Zij is overigens, als het goed is, alleen al door haar aanwezigheid de zichtbaar geworden uitnodiging van God. Zo heeft de Heer het zonder twijfel bedoeld. De Kerk is daarom uit haar aard wat ieder sakrament uiteraard bedoelt te zijn: teken van en middel tot realisering van Gods heilsbedelingen met de mensheid, middel waardoor de ontmoeting van God en mens wordt betekend en gerealiseerd. De Kerk wordt daarom door het Tweede Vatikaans Concilie het eerste sakrament genoemd.

Dit legt hun die als verzameld volk rond de Heer Zijn Kerk vormen, geen geringe verplichtingen op. Zij zijn het, die gezamenlijk zichtbaar teken moeten zijn van Gods liefdevolle zorg voor de mens. Vooral de wijze waarop de Kerk in en door haar leden aanwezig is in deze wereld, zal tekenend zijn voor de kracht van haar uitnodigend karakter.

In de gegeven situatie ervaren wij dat heel duidelijk. Dikwijls in negatieve zin: doordat mensen uit het feitelijk handelen van de Kerk tot de conclusie komen hun heil ergens anders te moeten zoeken. Hoewel dit laatste ons geloof in Christus' Kerk niet hoeft te ontmoedigen, moet het ons wel waarschuwen. In geloof mogen wij ervan verzekerd zijn, dat Hij altijd opnieuw begint en dat Hij niet gebonden is aan hetgeen mensen van Zijn boodschap realiseren. Maar wij kunnen grotelijks tekort schieten, en de geschiedenis van de Kerk bewijst dit in velerlei vormen.

De taak om te midden van de samenleving Zijn universele uitnodiging naar vermogen

zichtbaar te maken, blijft onze gezamenlijke opdracht, ondanks veelsoortig falen. Dit is de moeite van een steeds opnieuw beginnen ten volle waard.

Vrije levenskeuze

Als Kerkgemeenschap hebben wij de opgave zoveel mogelijk de voorwaarden te scheppen, dat mensen op persoonlijke wijze en in vrijheid kunnen reageren op de uitnodiging van de Heer.

In vrijheid een levenskeuze bepalen veronderstelt een zekere volwassenheid en een bepaalde levenservaring. Toch worden de drie sacramenten, die het opgroeien in het Volk Gods markeren, het doopsel, het vormsel en de eerste communie, gewoonlijk op zeer jeugdige leeftijd ontvangen; het doopsel zelfs als het kind nog volledig onmondig is. Deze aloude kerkelijke praktijk illustreert een fundamenteel christelijk geloofsgegeven: dat namelijk Gods heilswerk niet afhankelijk is van de mate van psychische volwassenheid, van de graad van intelligentie of van leeftijd. Hier komt aan het licht de gelovige overtuiging, dat God het initiatief heeft, en dat daarom het sakramentele teken vroeger kan worden gesteld dan het door de mens beantwoord kan worden. Diens antwoord zal volgen wanneer hij daartoe in staat is. Voorlopig zijn het anderen, die voor hun verantwoording nemen wat hier gebeurt en het ondersteunen met hun geloof. Zij zijn aangewezen om het zaad dat wordt uitgestrooid, in zijn ontkiemings- en groeiproses te begeleiden.

Bij de toediening van sacramenten aan kinderen zal daarom de belangrijke plaats moeten worden erkend, die de ouders, het gezin en de plaatselijke geloofsgemeenschap in feite hebben, en hun rol zal ook in alle konsekwenties tot haar recht moeten kunnen komen. Met name de ouders mogen zowel bij de voorbereiding als bij de viering pastorale begeleiding verwachten. Wat rond hun kind gebeurt, houdt immers voor hen zelf een belangrijk appèl in van Godswege. Daarnaast is het gewenst de aandacht en het meeleven van de gehele plaatselijke geloofsgemeenschap te bevorderen, want deze sacramenten betekenen de eerste opname of verdere groei van een christen in die kerkgemeenschap. Gezamenlijke viering van het doopsel te midden van de gemeenschap - zoals vanouds gebruikelijk voor eerste communie en vormsel - zou mede op die grond meer bevorderd mogen worden.

Opgave en opdracht

De uitnodiging, die vanuit de Kerk in Christus' naam naar mensen uitgaat, komt het best tot haar recht, als het aanbod een appèl betekent op de vrijheid en de vrije wilsbeslissing van de mens.

Maar een vrijblijvend aanbod is het niet. Vooreerst omdat een mens zich tegenover God en gemeenschap in geweten verplicht kan voelen op de uitnodiging in te gaan. Bovendien betreft het de aanreiking van een gave die opgave inhoudt.

Wie zich presenteert voor het ontvangen van een sakrament, geeft daarmee als het ware te kennen, dat hij graag van God ontvangen wil, maar ook dat hij bereid is in Zijn opdracht van zichzelf te geven. Wie door het doopsel wil gaan delen in de gemeenschap van Jezus' volgelingen, aanvaardt daarmee ook de opdracht iets van zichzelf te geven aan die gemeenschap, aan de groei van het Godsrijk. Het doopsel geeft niet alleen, het sluit tevens zending in. De gedoopte is een gezondene. Het doopsel van een onmondig kind houdt zending en opdracht in, zowel voor het kind als voor de ouders. Omdat de kleine dopeling voorlopig volledig afhankelijk is van zijn ouders, zijn het de ouders die de konsekwenties van deze gebeurtenis moeten trachten waar te maken. Als ouders hun kind laten dopen, aanvaarden zij daarmee een opdracht voor de vorming en opvoeding van hun kind.

Juiste motivering

Daarom is het zo belangrijk, dat de ouders geholpen worden zich goed bewust te zijn van deze konsekwenties, en meer in het algemeen van de betekenis van het doopsel van hun kind. Van hen mag verwacht worden, dat zij goed overdenken wat zij vragen, en op welke grond zij het doopsel verlangen. Op hun beurt mogen de ouders daarbij begeleiding en hulp verwachten. De steeds meer in praktijk gekomen voorafgaande 'doopgesprekken' zijn daartoe een uitstekend middel. Zij hebben vooral tot doel de beweegredenen van de ouders te verhelderen en zo nodig te verdiepen, alsook de ouders bij te staan in de bewustwording van de zin van het doopsel. In dergelijke gesprekken zal men trachten te komen tot een eerlijke verantwoording van het 'ja' dan wel van het 'neen' ten aanzien van Gods uitnodiging met betrekking tot dit kind. Misschien zullen de ouders bij die gelegenheid scherper dan zij zich tot dan toe bewust waren, ervaren

dat zij het christelijk geloof pas dan kunnen overdragen, als zij het voor zichzelf als een kostbare waarde kunnen en willen beleven.

De ouderavonden die doorgaans worden gehouden tijdens de tijd van voorbereiding op de eerste communie en het vormsel, hebben eigenlijk eenzelfde bedoeling. Zij kunnen ertoe bijdragen, dat de ouders zich bewust zijn van de belangrijke taak die zij hebben in de begeleiding van hun kind naar die sakramentele viering toe, en dat zij zich daarbij ook sterk betrokken voelen.

Zowel de doopgesprekken als de ouderavonden bij gelegenheid van de eerste communie of het vormsel bieden een uitstekende kans om gelovigen te helpen hun zicht op hun christen-zijn te verdiepen. Men zou bij deze bijeenkomsten niet moeten beginnen met voorwaarden te stellen. Veel juister lijkt het mij heel het gesprek erop te richten dat de ouders zich laten leiden door goede en eerlijke motieven. Misschien ervaren zij dan ook, in hoeverre hun motieven aansluiten bij de werkelijke zin van het betreffende sakrament. Vanzelfsprekend kunnen de beweegredenen, waarom ouders hun kind aanbieden voor het ontvangen van een sakrament, heel verschillend zijn. Zij zullen uiteenlopen van een vaag bewust of praktisch onbewust besef 'erbij te horen' tot een zeer nadrukkelijke, weloverwogen keuze om hun kind zo intens mogelijk te helpen leven met Jezus Christus.

Ongewettigd vragen mensen soms om onjuiste redenen, dat hun kind één van de sakramenten ontvangt. Zo kunnen ouders vragen om het doopsel van hun kind, alléén omdat zijn grootouders dat willen, terwijl zij zelf daaraan geen waarde toekennen. Een nader gesprek over de motieven is dan wel heel hard nodig.

De mogelijkheid van weigeren van de kant van de pastor zal in zo'n gesprek gemotiveerd naar voren kunnen worden gebracht. Een afwijzing dient gebaseerd te zijn op heldere, duidelijke gronden. Als men geen duidelijke gronden kan aangeven, lijkt mij een weigering erg moeilijk. Grenzen zijn in deze moeilijk te trekken, en daarom is het nauwelijks mogelijk algemene stelregels te formuleren. Ik zou niet willen beweren, dat weigeren in beginsel een te riskante beslissing moet worden geacht, maar ik zou wel willen pleiten voor zorgvuldig en voorzichtig handelen in deze.

Heilsmiddelen op onze levenstocht

Nadruk leggen op het belang van een goede motivatie zou niet mogen leiden tot de mening, dat een mens een sakrament eerst dan verantwoord zou kunnen ontvangen, als hij zich ten volle bewust is van de diepe betekenis daarvan.

Wie van de volwassen gelovigen zou zich dat volle besef durven aanmatigen?

Sakramenten zijn trouwens niet zo zeer definitief eindpunt of bekroning van een groeiproces, maar meer heilsmiddelen en voedingsbron voor onze levenstocht. Zij geven wat wij nodig hebben om te kunnen groeien naar een rijper en meer volwassen geloof.

Een sakrament is voor iemand die wil proberen steeds meer christen te 'worden', ook een richtingwijzer, een wegwijzer langs onze levensweg, die heel ons leven lang de goede richting wijst.

In onze tijd wordt heel veel nadruk gelegd op de waarde van de persoonlijke keuze en de vrije, bewuste inzet van degene die een sakrament gaat ontvangen. Deze aandacht voor de bewuste keuze is een winst, maar zij mag niet tot eenzijdigheid voeren. In vroegere tijd had men vooral aandacht voor de eigen werkzaamheid van het sakrament krachtens Gods handelen; daarbij ontkwamen niet altijd aan het gevaar van eenzijdigheid, hetgeen soms leidde tot een zekere magische sakraments-beleving. Beide dimensies zijn eigen aan de sakramentele werkelijkheid, en ze zullen daarom beide in onze linge verbondenheid zo goed mogelijk tot hun recht moeten komen. Wel zal ieder mens deze beide dimensies op zijn eigen wijze beleven, terwijl binnen ieder mensenleven in het individuele groeiproces verschuivingen kunnen optreden.

Gezamenlijke katechese

De uitnodiging van de Heer kan door middel van de Kerk gestalte krijgen in velerlei vorm en op velerlei wijze. Op bijzondere manier gebeurt dat in de sakramentele viering. Maar ook in de voorbereidende katechese wordt vorm gegeven aan Gods uitnodiging. Daar wordt geprobeerd Zijn roepstem onder woorden te brengen, en vooral deze waarneembaar te maken.

Het zou aanbeveling verdienen de katechese voor kinderen te verbinden met een katechese voor de ouders. Zo worden de ouders geholpen om in de voorbereiding zelf hun kinderen te begeleiden. Pogingen om de ouders in de katechetische voorbereiding op eerste communie en vormsel te doen

deelnemen, en hen daarin ook een actieve rol te laten spelen, verdienen alle ondersteuning. Men zou ook kunnen proberen een groot deel van de voorbereiding toe te vertrouwen aan ouderparen. In samenwerking met de school en de plaatselijke pastores kunnen ouderparen in deze katechetische fase zeer vruchtbaar werk verrichten.

De pastores komt het toe hiervoor aangepaste vormen te zoeken.

Uitwisseling van de opgedane ervaringen zou goed zijn, opdat andere parochies daarvan kunnen profiteren.

Het zal de plaatselijke kerk ten goede komen, als de pastores bereid zijn als gelovigen in dit katechetisch proces volledig mee te doen. Hetgeen betekent, dat zij via persoonlijke bezinning op de betekenis van de opname en verdere groei in de christelijke gemeenschap en via bestudering van de theologische en katechetische aspecten daarvan, in geloof meegroeien naar de feestelijke gebeurtenis rond hun kleine mede-gelovigen.

Oecumenische aspecten

Tengevolge van de verdeeldheid van hen die zich christen noemen, is de Kerk van Jezus Christus voor velen moeilijk herkenbaar. Omdat de christelijke kerken in feite verdeeld zijn, ontstaan problemen met betrekking tot de vraag, waar precies de Kerk van Christus te vinden is, aan welke men zich via de initiatie-sakramenten wil binden. De vraag die daaromtrent leven, verdienen zorgvuldige aandacht. De kerken zullen daarover samen met elkaar moeten blijven nadenken.

In ons land hebben de R.K.Kerk en de andere grote christelijke kerken elkaars doopvieringen wederzijds erkend. Het doopsel doet de mens delen in Gods verzoenend heilswerk (de erfzonde wordt weggenomen) en bindt hem aan Christus alsook aan de gemeenschap van zijn volgelingen (hij wordt opgenomen in Christus en in de Kerk van Christus). Dat herkennen de christenen van de grote christelijke kerken in elkaars doopsel. Daarmee blijft de vraag, of het juist is het doopsel te zien als het aangaan van een verbintenis met 'de' Kerk van de Heer gezien als de ware Christus-gemeenschap boven alle kerken uit. Moet men niet, als men oprecht wil zeggen: het doopsel verbindt de dopeling met Jezus Christus via een bepaalde Kerk, gewetensvol nagaan, waar Jezus' Kerk op haar best aanwezig is?

Wij kunnen slechts hopen, dat de kerken

blijven zoeken naar de eenheid die de Heer ons heeft toevertrouwd en opgedragen.

Daarna samen verder

Opvoeding en vorming blijven niet beperkt tot katechetisch onderricht alleen. Geloofsopvoeding heeft van doen met het helpen ontdekken van waarden. Welnu, waarden worden ontdekt en als waarden erkend aan hetgeen men ervaart in het leven met anderen. Christelijke waarden en waarheden zullen dus niet alleen in woorden verklaard en gemotiveerd moeten worden, maar ook in daden voorgeleefd. En wel op voor kinderen waarneembare en ervaarbare wijze. Daarom is goede kinderkatechese nodig, maar eveneens het eerlijk christelijk levensgetuigenis van hen in wier nabijheid het kind opgroeit. Opvoeding is zozeer afhankelijk van hetgeen de omgeving in feite aan waarden beleeft, dat het kind in zijn groeiend geloven heel veel verwachten mag van het gezin, de school, en de parochie. Overal waar men probeert kinderen op te voeden en te vormen tot katholieke gelovigen, zal men ook zorg moeten dragen voor een gemeenschappelijk geloofsklimaat, in goede onderlinge samenwerking.

Christen-zijn is nooit een voltooide en afgeronde zaak; het heeft meer het karakter van een groeiproces. De viering van doopsel, eerste communie en vormsel kan voor de betrokkenen zijn als een nieuw vertrekpunt.

Mede daarom veronderstelt zij continuïteit: de viering van deze sakramenten vraagt om vervolg. Van de Kerkgemeenschap uit gezien houdt dat in: herhaling van de uitnodiging. Het behoort tot de opdracht van de geloofsgemeenschap, en op bijzondere wijze tot die van de pastor, om te zorgen dat de onderlinge opwekking tot volgzzaamheid aan Christus' oproep levend blijft. Gelovigen stimuleren elkaar om als Christen te leven en om in de sakramentele viering, met name die van de H.Eucharistie, dit gezamenlijk christen-zijn te verdiepen. Gelovigen hebben elkaar nodig.

Voor de groei van Gods Koninkrijk

Gelovigen hebben elkaar nodig. De Kerk is de ruimte waar zij elkaar in de Heer ontmoeten. Sakramenten zijn dan ook naar hun aard Kerk-gericht en gemeenschap-stichtend. Wat in een mens groeit aan geloof en inzet, draagt bij tot verwezenlijking van het Rijk Gods. Wie zich laat binden aan de Heer verplicht zich tot dienstbaarheid en tot dienstwerk aan de groei van dit universele

Koninkrijk. Gods Geest is ons gegeven, bij-
zonder via de sakramentele tekenen, om ons
voor dit werk meer geschikt te maken en om
de hindernissen te helpen overwinnen.
De H.Geest is bij uitstek de Geest van de
gemeenschap, de solidariteit, de liefde,
in de zin waarin Jezus die vóórleefde.
Dit belangrijk aspekt van Gods sakramen-
teel nader treden tot de mens verdient dan
ook in de katechese grote aandacht. Het
gemeenschapskarakter, beter: het universele
karakter van de initiatiesakramenten
kan in onze tijd met zijn sterk individuali-
serende tendenzen niet voldoende onder-
streept worden.

De sakramenten van doopsel, vormsel en
eerste communie zijn heilsmiddelen, gaven
van de Heer, waardoor mensen samen Zijn
Kerk worden en bereid gemaakt worden tot
dienst aan de groei van het Godsrijk in
deze wereld. Zo heeft God, om met het
Tweede Vatikaans Concilie te spreken,
'de groepering van hen die gelovig naar
Christus opzien als naar de bewerker van
het heil en het beginzel van eenheid en
vrede, samengeroepen en gemaakt tot Kerk,
opdat zij voor allen tesamen en voor ieder
apart het zichtbare sakrament zou zijn van
deze heilzame eenheid'.

Tenslotte

Wie zich ernstig bezint op de Boodschap
van Jezus Christus, op de diepere bete-
kenis van het Evangelie, zal zonder meer
moeten erkennen: Jezus stelt eisen, hoge
eisen. Het is dikwijls ingrijpend wat Hij
vraagt en nooit trekt Hij iets terug van
wat Hij in krachtige lijnen als opdracht
heeft geschetst.

'Dit is mijn gebod dat gij elkaar liefhebt,
zoals Ik u heb liefgehad. Geen groter
liefde kan iemand hebben dan deze, dat hij
zijn leven geeft voor zijn vrienden'.

'Wie vader of moeder meer bemint dan Mij,
is Mij niet waardig; wie zoon of dochter
meer bemint dan Mij, is Mij niet waardig.
En wie zijn kruis niet opneemt en Mij volgt
is Mij niet waardig. Wie zijn leven vindt,
zal het verliezen, en wie zijn leven ver-
liest om Mij, zal het vinden'.

'Zalig de armen van geest ... Zalig die
vervolgd worden om de gerechtigheid, want
hun behoort het Rijk der hemelen'.

'Bemint uw vijanden en bidt voor wie U
vervolgen'.

'Weest dus volmaakt, zoals uw Vader in de
hemel volmaakt is'.

Men kan vele teksten citeren, waaruit
blijkt hoe dringend Jezus ons oproept en
welke radicale eisen Hij stelt.

Als Zijn volgelingen en getuigen is ons
de opdracht toevertrouwd dat alles in woor-
den en daden te herhalen, te vertalen, door
te geven.

Maar als mensen achter de woorden die wij
van Jezus citeren en achter de daden die
wij in Zijn naam verrichten, niet Hemzelf
kunnen ontdekken, doch alleen óns mense-
lijk streven, ons eigen drijven en bedisse-
len, dan gaat er iets fundamenteel fout.
Jezus moet voor zichzelf kunnen spreken!

Dit laatste wil dit schrijven helpen bevoor-
deren: Jezus voor zichzelf laten spreken,
doordat wij ten opzichte van elkaar uitno-
digend wijzen naar Hem, en ten opzichte
van onszelf veeleisend durven zijn.

15 augustus 1977

J.Bluyssen, Bisschop
van 's-Hertogenbosch

=====

De Leuthse muziek-avond

=====

Het 'Feest-comité 80-jaar DES' heeft de
sluitingsdatum, waarvoor deelnemers aan
de 'Leuthse muziek-avond' zich moeten
hebben ingeschreven, verschoven naar 31
augustus. In de vorige 'Leutherlektuur'
deelden wij reeds mede dat er in november
weer een muziek-avond zal plaats vinden,
die geheel door Leuthse mensen verzorgd
zal worden.

Waarschijnlijk, vanwege de vakanties die
toen nog voor de deur stonden, hebben
zich in juni en juli nog (te) weinig
mensen opgegeven. Daarom nog een keer:
willen diegenen, die deel willen nemen
aan deze muziek-avond, zich beslist vóór
31 augustus aanmelden bij een van onder-
staande adressen. Iedereen die op muzi-
kaal gebied iets kan brengen, kan meedoen.
Schroom niet!

Geef u op of vraag inlichtingen bij:

- Joop Rutten, Steenheuvelsestraat 70
- Oda Rutjes, Margrietstraat 2
- Jo Coerwinkel, De Hoge Kamp 20
- Geert Seegers, Meester Pontenstraat 24
- Joop Janssen, Erlecom.

Personen, die zich reeds eerder opgaven,
hoeven dit nu uiteraard niet weer te doen.

Feest-comité 80-jaar DES

=====

- Pappie: Waar ben jij onder de vakantie toch telkens geweest, Pietje?
- Pietje: Op monumentenjacht, pappie.
- Pappie: Op monumentenjacht?
- Pietje: Ja, pappie, ik ben helemaal monumenterig geworden sinds 1975.
- Pappie: Nou, vertel dan maar 'ns wat.
- Pietje: In de Hezelstraat, pappie ...
- Pappie: Het Knechtenhuis, zeker?
- Pietje: Nee, pappie, iets verder, daar staat heel karakteristiek in het landschap ook een PGEM-transformatorhuisje, maar dat staat er te vervallen en dat van ons is pas nog helemaal opgeknapt.
- Pappie: Jawel, jongen, dat heb je goed gezien, maar langs dat van ons komen veel meer mensen dan langs dat andere.
- Pietje: Oh, zit dat zo. En dan in Beek, pappie. Daar hebben ze Rustenburgh gekocht en dat wordt, dat heb ik gelezen, als ka-rak-te-ris-tiek en i-den-ti-teits-be-pa-lend e-le-ment in het centrum van Beek gehandhaafd.
Hè, hè, dat heb ik er goed afgebracht!
- Pappie: Ja, dat wel, maar wat doe je ineens geleerd, daar begrijp je toch zelf niets van?
- Pietje: Dat hoeft ook niet, pappie, als ik het maar goed na-zeg.
- Pappie: En verder?
- Pietje: Vlak daarbij twee heel oude huisjes, misschien wel de oudste gewone huisjes aan de oudste straat van Beek, maar die worden als twee oude woningen gesloopt.
- Pappie: Ja, jongen, zo zie je maar weer: als je iets koopt, is het mooi, maar als je iets kwijt moet, is het ouwe troep.
- Pietje: En ik ben ook naar Persingen geweest. Want ik had op een nieuwe kaart gezien, dat De Bonte Os er niet meer zoals vroeger op stond maar De Zonnehof ineens wel, en toen dacht ik ...
- Pappie: Jij dacht zeker, dat De Zonnehof iets bizonders was en De Bonte Os verdwenen?
- Pietje: Ja juist, pappie, en het was net andersom en daar snap ik dan niets van.
- Pappie: Jongen, ik begrijp zo veel niet.
- Pietje: Kun je dan toch oud worden?
- Pappie: Jawel, Pietje, maak je geen zorgen: heel oud zelfs